

Тема 5. Конституційні форми народного волевиявлення в Україні

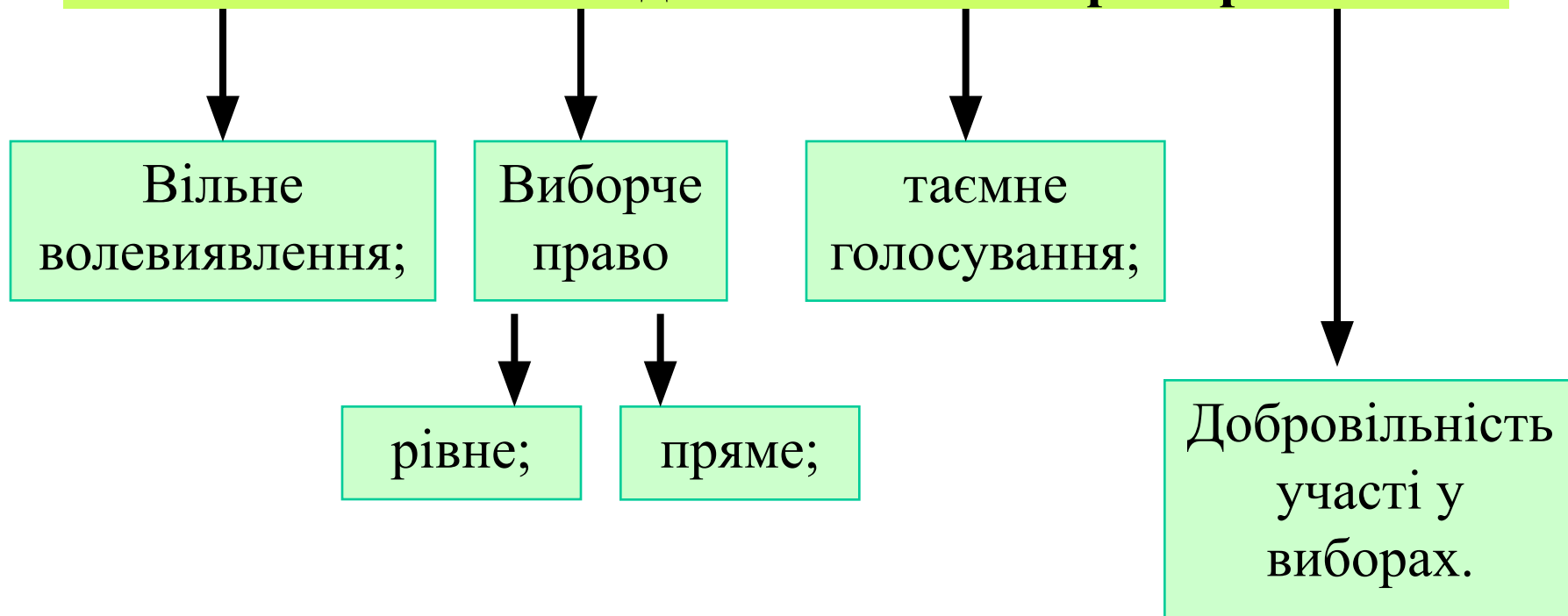
1. Основні форми народного волевиявлення. Вибори як форма безпосередньої демократії.
2. Виборче право в Україні: поняття, конституційні принципи, проблеми реалізації, перспективи вдосконалення.
3. Вибірчі системи в Україні: сучасний стан конституційно-правового регулювання, напрями розвитку.
4. Референдум як форма народного волевиявлення в Україні: поняття, види, особливості.
5. Проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства України про вибори та референдуми.
6. Інші форми народовладдя в Україні; тенденції їх розвитку.

Основні поняття:

- вибори;
- виборчі системи;
- виборче право;
- виборче законодавство;
- референдум;
- Всеукраїнський референдум;
- місцевий референдум;
- юридична відповідальність

2. Виборче право в Україні: поняття, конституційні принципи, проблеми реалізації, перспективи вдосконалення

У ст. 71 Конституції закріплені *визначальні засади*, на основі яких здійснюється виборче право

Всі ці загальні принципи послідовно втілені й відображені у всіх законах про вибори.

3. Виборчі системи в Україні: сучасний стан конституційно-правового регулювання, напрями розвитку

Виборчу систему можна розглядати у широкому і вузькому значенні.

У широкому значенні вона виступає як загальні принципи надання і реалізації виборчих прав та організації виборів.

У вузькому значенні виборча система - це спосіб голосування, визначення його результатів і розподілу мандатів у виборних округах.

Виборча система - це законодавчо закріплений порядок формування виборних органів державної влади та місцевого самоврядування.

Таким чином, виборча система:
по-перше – є одним із основних засобів здійснення народного волевиявлення - реалізації народом України свого права брати безпосередню участь у формуванні органів державної влади та органів місцевого самоврядування і, через своїх обранців, здійснювати належну йому владу;
по-друге - здійснює функцію формування органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

Відповідно до Законів Про вибори, виборчий процес – це здійснення суб'єктами названого процесу, що визначені законом, виборчих процедур, передбачених Законом.

Законами про вибори регламентуються питання щодо суб'єктів виборчого процесу.

Визначено, що

«суб'єктами виборчого процесу є:

- 1) **виборець**;
- 2) **виборчі комісії**, утворені відповідно до цього Закону та Закону України “Про Центральну виборчу комісію” (733/97-вр);
- 3) **партії (блоки)**, які висунули кандидатів у депутати;
- 4) **кандидати** у депутати, у президенти, зареєстровані у порядку, встановленому цим Законом;
- 5) **офіційні спостерігачі** від партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу.»

Етапи виборчого процесу

- 1) складання списків виборців;
- 2) утворення територіальних виборчих округів;
- 3) утворення виборчих дільниць;
- 4) утворення виборчих комісій;
- 5) висування та реєстрація кандидатів у депутати, Президенти;
- 6) проведення передвиборної агітації;
- 7) голосування;
- 8) підрахунок голосів виборців та встановлення підсумків голосування;
- 9) встановлення результатів виборів депутатів, Президента.

Виборчий процес завершується офіційним оприлюдненням Центральною виборчою комісією результатів виборів.

4. Референдум як форма народного волевиявлення в Україні: поняття, види, особливості

Термін «референдум» походить від латинського «REFERENDUM», дослівно означає - те, що має бути повідомлене.

В конституційному праві поняття «*референдум*» визначають, як спосіб прийняття громадянами рішень з найважливіших внутрішньополітичних і зовнішньополітичних питань держави, а також питань регіонального і місцевого значення.

В залежності від предмету, що виноситься на безпосереднє вирішення народу, розрізняють:
конституційні, законодавчі і консультативні референдуми.

За способом проведення референдуми поділяються на **обов'язкові** та **факультативні** референдуми

Обов'язкові референдуми
передбачають обов'язкове винесення на вирішення громадян проектів певних нормативних актів, певних питань.

Факультативний, це такий законодавчий або конституційний референдум, який проводиться з ініціативи громадян, що мають право голосу на виборах і референдумах.

За сферою застосування референдуми бувають
загальнонаціональні та місцеві

Референдум, що проводиться в межах всієї країни, визначається як *загальнонаціональний референдум*

Місцевий референдум - це такий, який проводиться в межах певних адміністративно-територіальних одиниць - (в межах областей, районів, міст, селищ, сіл), або такий, що проводиться в окремих суб'єктах федерації (наприклад - в автономних республіках, автономних округах тощо) чи в автономіях, що входять до складу унітарної держави.

Суб'єкти ініціювання проведення всеукраїнського референдуму

Народ України

За статтю 72 Конституції, всеукраїнський референдум за народною ініціативою проголошується на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрані не менш як у двох третинах областей і не менш як по 100 000 підписів у кожній області.

Верховна Рада України

Відповідно до статей 73 і 85 Конституції Верховна Рада призначає всеукраїнський референдум з питання про зміну території України.

Президент України

Відповідно до ст. 106, 156 Конституції, Президент України призначає всеукраїнський референдум щодо внесення змін до Конституції.

Згідно із ст. 106 Конституції, Президент України проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою.